

de mos

Jaargang 29
Januari 2013

ISSN 0169-1473

Een uitgave van het
Nederlands
Interdisciplinair
Demografisch
Instituut

Bulletin
over
Bevolking
en
Samenleving

1

NiDi

inhoud

- 1 **Zorgende vaders**
- 4 Gemiddelde pensioenleeftijd
- 5 **Kinderen willen en kinderen krijgen**
- 7 In memoriam
- 8 **10 jaar onderzoek naar familiebanden in Nederland**

Foto: drothame/flickr

Zorgende vaders

RENSKE KEIZER EN PEARL DYKSTRA

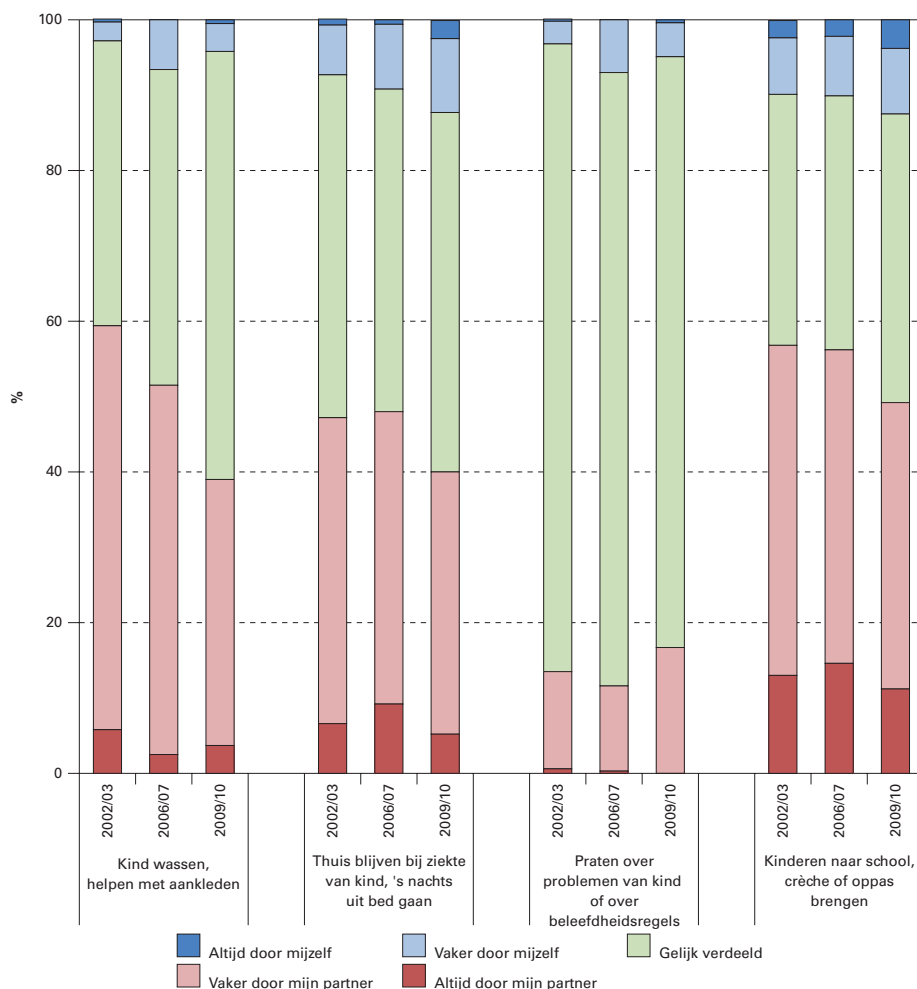
Vaders zijn in de afgelopen jaren meer tijd gaan besteden aan de zorg voor hun kinderen. Een grotere deelname van mannen aan de zorgtaken voor de kinderen is zowel belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen als voor de arbeidsmarktparticipatie van moeders. Gegevens uit het onderzoek *Familiebanden in Nederland* (NKPS – Netherlands Kinship Panel Study) laten echter zien dat vaders de taken, die moeders meer vrijheid zouden moeten kunnen bieden om buitenshuis te werken, nog niet gelijk verdelen met hun partner.

De tijd die mannen besteden aan de zorg voor kinderen is zowel van belang voor het gezinsbeleid als het emancipatiebeleid. Gezinsbeleid heeft primair aandacht voor de ontwikkeling van kinderen en de rol die zorgende vaders hierin spelen. De betekenis van het vaderschap voor het welzijn van mannen is ook relevant, maar dit vraagstuk krijgt duidelijk minder aandacht binnen het gezinsbeleid. Bij emancipatiebeleid gaat het er vooral om of vergroting van het zorgaandeel van mannen aan moeders meer ruimte geeft voor hun arbeidsparticipatie.

De zorgende vader

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) verzamelt al enkele decennia gegevens over de tijd die mannen en vrouwen besteden aan betaalde en onbetaalde arbeid. Uit dit tijdbestedingsonderzoek blijkt dat de gezinsagenda in termen van het tijdsbeslag van (de combinatie van) betaald werk, het huishouden en de zorg voor kinderen in de afgelopen dertig jaar steeds voller is geworden. Vrouwen met thuiswonende kinderen tot 18 jaar zijn beduidend meer uren betaald werk gaan verrichten. Ook mannen in die categorie zijn meer uren gaan werken, maar de stijging is gering. De gedachte dat het toegenomen tijdsbeslag van betaald werk ten koste zou gaan van de tijd die wordt besteed aan kinderen blijkt ongegrond. Moeders en vaders zijn juist meer uren gaan besteden aan hun kinderen. De stijging in de hoeveelheid tijd die wordt besteed aan kinderen is bij vaders echter aanmerkelijk geringer dan bij moeders. In de loop van de tijd hebben vrouwen vooral bezuinigd op huishoudelijke taken, terwijl mannen

Figuur 1. Aandeel van vaders (25-45 jaar) in zorgtaken

Bron: NKPS 2012.

hieraan iets meer uren zijn gaan besteden. Uit de meest recente gegevens blijkt dat moeders ongeveer twee keer zoveel uren aan de zorg voor kinderen besteden in vergelijking met vaders.

Verschillende zorgtaken

Wil men preciezer inzicht verkrijgen in de wijze waarop door mannen verrichte zorgtaken bijdra-

gen aan de ontwikkeling van kinderen, dan wel de arbeidsdeelname van vrouwen, dan voldoen cijfers over het totaal aantal uren besteed aan de zorg voor kinderen niet. Moeders besteden namelijk niet alleen meer uren aan de zorg voor hun kinderen dan vaders, maar besteden deze uren ook aan het geven van een ander type zorg dan vaders. Een veel groter aandeel van de zorguren van moeders dan die van vaders wordt besteed aan urgente zorg en routinematige fysieke en logistieke zorg dan aan educatieve en recreatieve zorg voor de kinderen. Wanneer men zich alleen richt op het totaal aantal uren dat wordt besteed aan de zorg voor de kinderen, komen de bovengenoemde verschillen tussen mannen en vrouwen in het type zorgtaken niet aan het licht.

Voor een genuanceerd beeld over de verdeling van zorgtaken tussen mannen en vrouwen is informatie over de aard van de verrichte zorgactiviteiten nodig. Gaat men uit van het belang van kinderen, dan is vooral de deelname aan zogenaamde 'educatieve en recreatieve' activiteiten relevant, zoals het voorlezen van het kind, buiten spelen of wandelen met het kind. De gedachte is dat juist dit soort activiteiten, waarbij de ouder gerichte aandacht aan de kinderen besteedt, de ontwikkeling van kinderen ten goede komt. Gaat men uit van de economische zelfstandigheid van vrouwen, dan is vooral de deelname door mannen aan zogenaamde 'tijdstructurende' activiteiten relevant, zoals het van en naar opvang en school brengen, eten geven en naar bed brengen van kinderen. De gedachte is dat de participatie van vaders in routinematige verzorgingsactiviteiten, activiteiten die logistiek vereisen en rond bepaalde tijden dienen te worden verricht, moeders meer vrijheid biedt om buitenshuis te werken.

Verdeling van zorgtaken

De tijdsbestedingsonderzoeken van het SCP brengen vooral de deelname van vaders aan interactieve activiteiten in kaart. Aldus verkrijgen we informatie over de deelname door vaders aan op-

Foto: capgros/stock.xchng

Foto: tlst/stock.xchng

voedingsgerelateerde en recreatieve bezigheden. Een groot deel van deze bezigheden wordt echter als gezin verricht, dus samen met de moeder. In de tijdsbestedingsonderzoeken vinden we weinig gegevens over de deelname van vaders aan zorgtaken die vanuit het oogpunt van emancipatie relevant zijn. Het gaat dan om routinematige taken die alleen door de vader worden uitgevoerd en als vervanging dienen voor gezinsinvesteringen van de moeder. Het onderzoek naar familiebanden in Nederland (NKPS) heeft die gegevens wel.

In het NKPS-onderzoek is in drie verschillende enquêterondes (2002/2003, 2006/2007 en 2009/2010) aan moeders en vaders gevraagd hoe de opvoedingstaken thuis verdeeld zijn met de partner. Het betreft de taken “kind wassen, helpen met aankleden”, “thuis blijven bij ziekte van het kind/’s nachts uit bed gaan”, “praten over problemen van het kind of over beleefdheidsregels” en “kinderen naar school, crèche of oppas brengen”. Steeds is gevraagd wie de taak meestal doet: de respondent, beiden evenveel, of de partner.

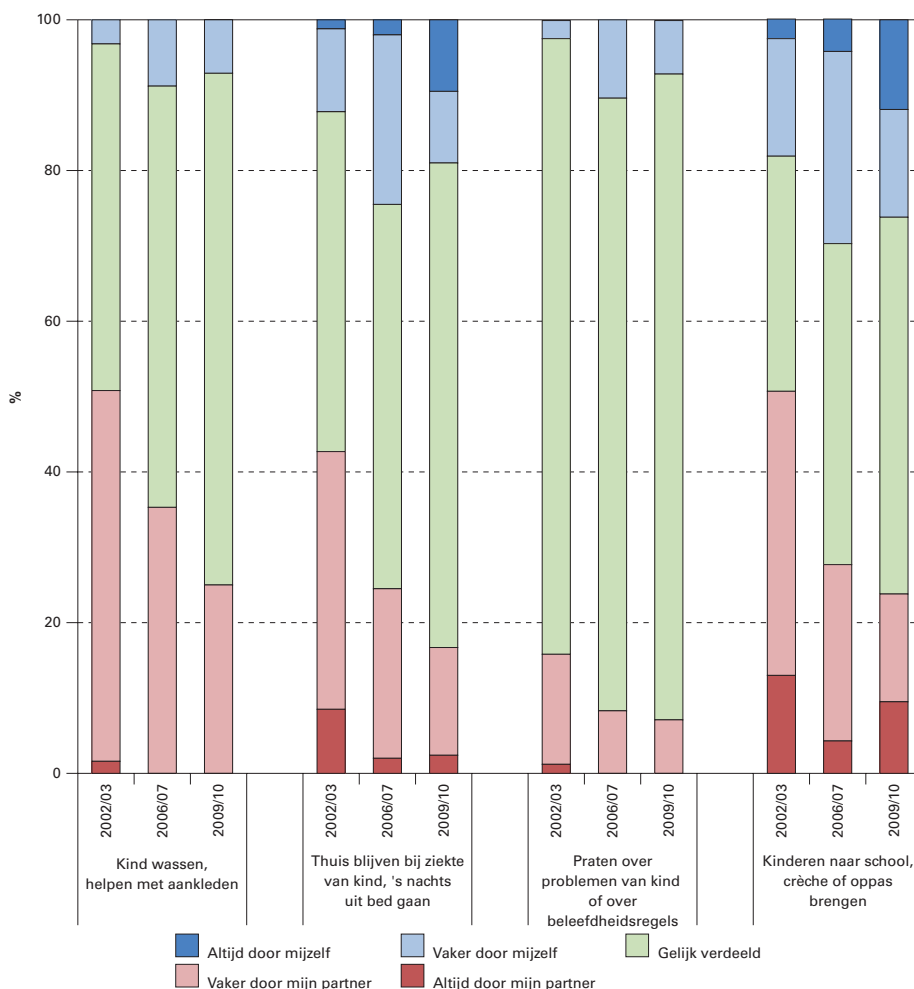
Met uitzondering van de taak “het praten over problemen van het kind of over beleefdheidsregels” geeft ongeveer de helft van alle vaders aan dat hun partner de taken altijd of vaker doet (figuur 1). Toch is in de afgelopen tien jaar verandering te zien. Vaders zijn iets actiever geworden in het zorgen voor hun kinderen; vaders geven tegenwoordig relatief vaker aan dat de zorgtaken gelijk worden verdeeld. Alleen op het gebied van praten over problemen van het kind of over beleefdheidsregels is het aandeel van vaders, dat bijna gelijk is aan dat van moeders, over de tijd gelijk gebleven.

Specifieke groepen vaders

Zijn er specifieke groepen vaders waarvan het aandeel in de zorgtaken sterker is gestegen dan voor andere groepen vaders? Aanvullende analyses tonen aan dat de stijging het sterkst is bij vaders met een partner die 32 uur of meer per week werkt (figuur 2). Bij deze mannen, zien we dat de

Foto: beneficialfinancial/flickr

Figuur 2. Aandeel van vaders (25-45 jaar) met een partner die 32 uur of meer per week werkt in zorgtaken

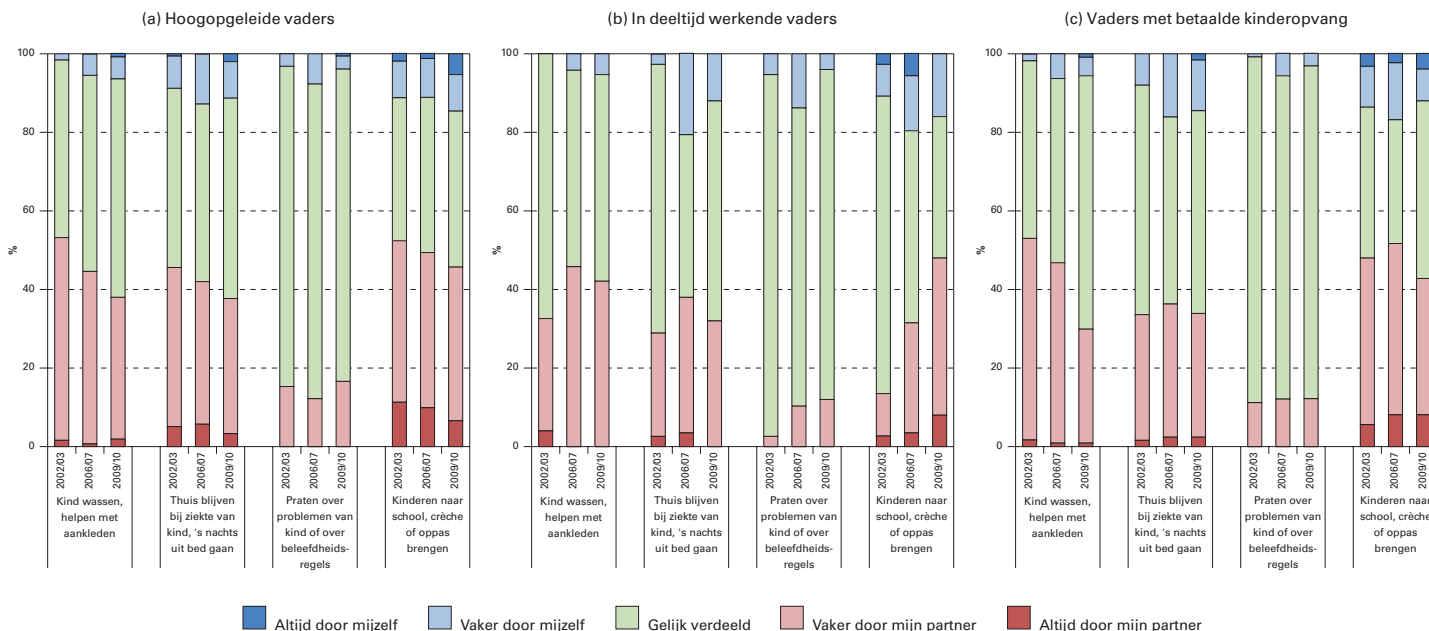
Bron: NKPS 2012.

zorgtaken die het voor de moeder gemakkelijker maken om op de arbeidsmarkt te participeren (thuis blijven bij ziekte van het kind/’s nachts uit bed gaan; kind naar school, crèche of oppas brengen) steeds gelijker met de partner worden verdeeld. Oorzaak en gevolg zijn op basis van onze cijfers echter niet te onderscheiden. Hebben de moeders omvangrijke banen omdat hun partners

Foto: RoelWijnants/flickr

Figuur 3. Aandeel van specifieke groepen vaders (25-45 jaar) in zorgtaken

Bron: NKPS 2012.

GEMIDDELDE PENSIOENLEEFTIJD

De gemiddelde leeftijd waarop werknemers met pensioen gaan is in 2012 toegenomen tot 63,6 jaar. Vijf jaar eerder was dat nog 61,7 jaar en tien jaar eerder 60,7 jaar. De gemiddelde pensioenleeftijd is het hoogst in de landbouw en visserij. In de bouwnijverheid is de pensioenleeftijd de afgelopen tien jaar het minst gestegen.

In 2012 was 42 procent van de werknemers op het moment van pensionering 65 jaar of ouder. In 2007 was dat 20 procent en in 2002 15 procent. In de landbouw en visserij was in 2012 73 procent van de werknemers op het moment van pensionering 65 jaar of ouder; in de bouwnijverheid slechts 22 procent.

Bron: CBS.

een groot aandeel in de zorg voor thuiswonende kinderen hebben? Of biedt het hebben van een omvangrijke baan moeders een goede onderhandelingspositie binnen het huishouden over de zorgtaken?

In de figuren 3 a t/m c zijn specifieke groepen mannen onderscheiden waarvan uit ander onderzoek bekend is dat ze gemiddeld genomen een groter aandeel in de zorg voor thuiswonende kinderen hebben: hoogopgeleiden, parttime-werkenden en vaders die gebruik maken van betaalde kinderopvang. Echter, nu we met de NKPS-gegevens gericht onderscheid kunnen maken naar het type zorgtaken, zien we dat zelfs deze groepen mannen in de afgelopen tien jaar de zorgtaken die het voor de moeder gemakkelijker maken om op de arbeidsmarkt te participeren, niet volledig gelijk met de partner zijn gaan verdelen. Met name met betrekking tot de tijdstructurende taak van het kind naar school, crèche of oppas brengen, zien we dat ongeveer 40 procent van alle vaders aangeeft dat de moeder deze taak nog altijd of vaak doet.

Zorgtaken blijven ongelijk verdeeld

Hoewel vaders het belangrijk vinden dat de zorg voor de kinderen gelijk met hun partner wordt verdeeld, strookt het gedrag van vaders anno nu niet met deze opvattingen. In de *Emancipatiemonitor 2010* worden hiervoor financiële belemmeringen, en culturele factoren als redenen gegeven. Daarnaast staat de emancipatiemonitor stil bij het gegeven dat paren nauwelijks praten en afspraken maken over de verdeling van werk en zorg wanneer er kinderen komen. Zolang vrouwen in Nederland in deeltijd werken – voornamelijk vanwege de zorg voor kinderen – zullen zij de taken die het meest tijdstructurend zijn ook overwegend voor hun rekening blijven nemen. Daardoor ontstaat er niet snel een noodzaak om de taakverdeling te veranderen en wordt deze taakverdeling op zichzelf weer een reden om in deeltijd te (blijven) werken. Volgens de emancipatiemonitor is de uitdaging te achterhalen waar

te beginnen om deze redenering te doorbreken: bij meer arbeidsdeelname door vrouwen of bij meer inzet van mannen bij de taken thuis? Het eerste is uit economisch oogpunt aantrekkelijker, het tweede vanuit emancipatoir oogpunt mogelijk net zo belangrijk. Onze analyses hebben laten zien dat in gezinnen waar moeders meer dan 32 uur per week werken, de meeste vaders een gelijk aandeel hebben in de zorgtaken die het meest tijdstructurend zijn. Hoewel het in onze analyses zoals gezegd niet mogelijk was oorzaak en gevolg te onderscheiden, lijkt het voor de arbeidsparticipatie van moeders niet alleen belangrijk dat partners gaan praten over de verdeling van zorgtaken, maar vooral dat er afspraken worden gemaakt over concrete zorgtaken en dat juist de tijdstructurende zorgtaken gelijk tussen partners worden verdeeld. Een gelijkere verdeling op deze zorgtaken zou het voor moeders makkelijker moeten kunnen maken om deel te nemen aan het arbeidsproces.

Dr. R. Keizer en **prof. dr. P.A. Dykstra**,

Erasmus Universiteit Rotterdam, Capaciteitsgroep Sociologie, e-mail: keizer@fsw.eur.nl

LITERATUUR:

- Cloin, M. en M. Schols (2011), De gezinsagenda. In: F. Bucx (red.), *Gezinsrapport 2011: een portret van het gezinsleven in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, p. 101-128.
- Portegijs, W. en A. Merens (2010), De nieuwe man? In: A. van den Broek, R. Bronneman en V. Veldheer (red.), *Wisseling van de wacht: generaties in Nederland*. Sociaal en Cultureel Rapport 2010. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, p. 251-271.
- Merens, A., M. van den Brakel, M. Hartgers en B. Hermans (2011), *Emancipatiemonitor 2010*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau / Centraal Bureau voor de Statistiek.

Kinderen willen en kinderen krijgen

SIMON DE BRUIJN, MARTIJN HOGEBRUGGE
EN EVA-MARIA MERZ

Nederlandse vrouwen krijgen gemiddeld iets minder dan twee kinderen. Daarmee behoort Nederland tot de landen waar het kindertal boven het Europese gemiddelde ligt. Desalniettemin verwachten Nederlandse vrouwen en mannen net als in andere Europese landen meer kinderen te krijgen dan daadwerkelijk gebeurt. Welke factoren spelen een rol bij het realiseren van de kinderwens? Met behulp van gegevens uit het onderzoek *Familiebanden in Nederland* (NKPS – Netherlands Kinship Panel Study) wordt dit nader onderzocht.

Er zijn veel redenen waarom mensen voor kinderen kiezen. Uit onderzoek blijkt dat als we willen voorspellen of, en zo ja, hoeveel kinderen een stel zal krijgen, het vragen naar de intenties met betrekking tot de kinderwens een goede indicator is. Het uitspreken van de intentie om kinderen te krijgen, de kinderwens, is meer dan een impulsieve gedachte; volgens de theorie ontstaat een intentie op basis van afwegingen van mogelijke alternatieve keuzes. Het krijgen, verzorgen en opvoeden van kinderen is zeer ingrijpend en kan bijvoorbeeld concurreren met andere doelen en idealen in het leven zoals opleiding en werk. Wel blijkt uit Europees vergelijkend onderzoek dat in veel landen, waaronder Nederland, mensen meer kinderen willen dan ze uiteindelijk kunnen realiseren. Deze discrepantie is in figuur 1 weergegeven en doet de vraag rijzen wie er nou wel en wie er nou niet in slagen om hun kinderwens te verwezenlijken.

Op basis van gegevens uit het onderzoek naar familiebanden in Nederland (NKPS) kan inzicht worden verkregen in de factoren die een rol spelen bij het realiseren van de kinderwens. In het NKPS-onderzoek zijn in drie verschillende enquêterondes (2002/2003, 2006/2007 en 2009/2010) vragen gesteld over de kinderwens. Om een duidelijker beeld te krijgen welke mensen hun vruchtbaarheidsintenties wel of niet realiseren is gekeken naar mensen die een intentie uitspraken om binnen een aantal jaren kinderen te krijgen. Omdat in het NKPS-onderzoek, ongeveer om de vier jaar, in iedere ronde dezelfde mensen worden geïnterviewd, kijken wij naar de mensen die aangegeven hebben binnen vier jaar een kind te willen. Vervolgens hebben wij onderzocht wat er vier jaar later van deze plannen terecht is gekomen.

Realiseren van de kinderwens

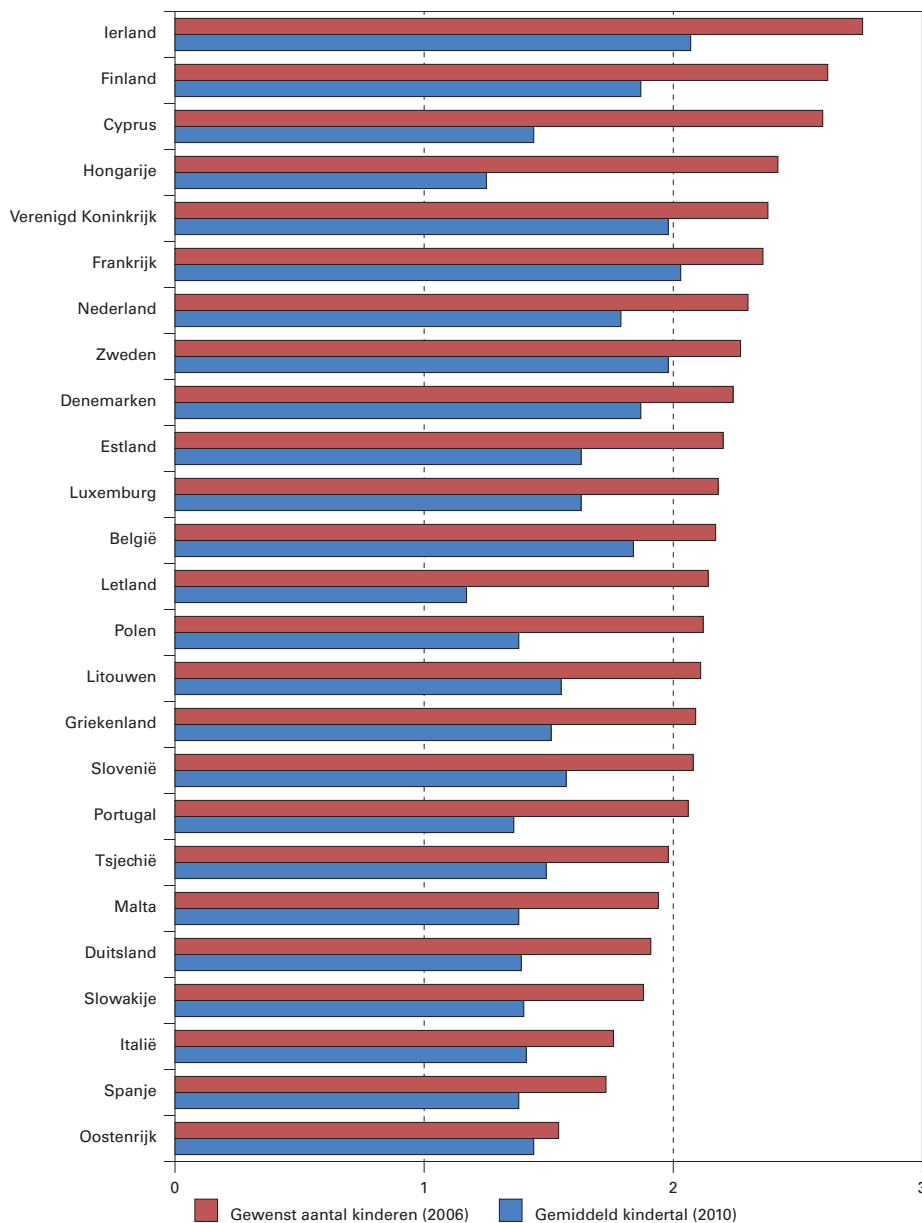
In figuur 2 wordt weergegeven hoeveel procent van de mensen er daadwerkelijk in slaagt om zijn intenties te realiseren. Van de mensen die in de periode 2002/2003 (de eerste NKPS-ronde) de intentie uitspraken binnen vier jaar een kind te willen, heeft 64 procent vier jaar later daadwerkelijk een kind. Voor de periode 2006/2007 (de tweede NKPS-ronde) is dit 69 procent. Naarmate de intentie in een verdere toekomst ligt, daalt het percentage mensen dat daadwerkelijk een kind

Foto: Jolande siebenga

krijgt. Van de mensen die in 2002 de intentie uitspraken om binnen één jaar een kind te krijgen realiseerde 73 procent dit ook. Van de mensen die de intentie hadden om over twee jaar een kind te krijgen was dit 70 procent, terwijl van de mensen die aangaven over drie jaar een kind te willen dit 49% was. Voor hen die ten slotte zeiden over vier jaar een kind te willen realiseerde 29 procent dit. Eenzelfde patroon zien we voor de mensen die in 2006 werden geïnterviewd. Respectievelijk 84%, 60%, 63% en 33% slaagde erin om hun intentie te verwirkelijken. Deze uitkomsten doen vermoeden dat naarmate mensen hun vruchtbaarheid in een verdere toekomst plannen ze meer geneigd zijn het gedrag uit te stellen. En van uitstel kan afstel komen. Immers, naarmate mensen ouder worden hebben ze minder tijd om daadwerkelijk nog kinderen te krijgen. In totaal slaagt 36 procent van de mensen er niet in om hun vruchtbaarheidsintenties binnen vier jaar te realiseren

Figuur 1. Verschillen tussen gewenst en gerealiseerd aantal kinderen in Europa

Bron: Eurobarometer 2006 (Testa, 2007) en Eurostat 2010.

Foto: RoelWijnants/flickr

(31 procent in de tweede NKPS-ronde). Dat kan heel goed te maken hebben met het veranderen van hun plannen in de loop van de tijd. Intenties zijn immers plannen, en die kunnen veranderen. Desalniettemin kunnen we ons afvragen waarin de mensen die hun intenties niet weten te realiseren, verschillen van degenen die dit wel weten te doen. Wij onderzochten de invloed van zowel de sociaal-demografische en relationele kenmerken als ook die van de woonomstandigheden op het realiseren van vruchtbaarheidsintenties. Omdat het hebben van een partner belangrijk is voor het krijgen van kinderen, hebben we hierbij alleen naar mensen met een partner gekeken.

Leeftijd, baan, opleiding ...

Leeftijd is een belangrijke factor als er naar het krijgen van kinderen gekeken wordt, omdat vruchtbaarheid afneemt naarmate men ouder wordt. Toch blijkt leeftijd in onze studie geen effect te hebben op het wel of niet realiseren van een kinderwens. Dit komt wellicht doordat de groep mensen met een positieve kinderintentie vrij select is. Deze mensen hebben immers al de concrete wens voor kinderen uitgesproken en zijn zich daarom misschien zeer bewust van de dalende vruchtbaarheid op oudere leeftijd. In de analyse is er ook rekening mee gehouden of de respondent al één of meerdere kinderen had. Uit de gegevens blijkt dat wanneer men één kind heeft, men eerder de vruchtbaarheidsintenties verwezenlijkt dan wanneer men nog geen of twee of meer kinderen heeft. Dit resultaat lijkt de nog steeds heersende twee-kinderen-norm te ondersteunen. Daarnaast concurreert het krijgen van kinderen mogelijk met andere aspiraties in het leven, zoals het voltooien van een opleiding of het hebben van een baan. Uit ons onderzoek blijkt echter dat het hebben van een baan geen effect heeft op het wel of niet verwezenlijken van de vruchtbaarheidsintentie. Dit geldt zowel voor mannen als voor vrouwen. De hoogte van de opleiding heeft echter wel een effect, zij het alleen

Foto: trolf/stock.xchng

voor mannen. Hoe hoger de opleiding van de man des te eerder hij zijn vruchtbaarheidsintenties realiseert. Een mogelijke verklaring is dat hoger opgeleide mannen vaker betere banen hebben gepaard met een hoger salaris en daarom beter in staat zijn om een gezin te onderhouden. Voor vrouwen heeft de hoogte van de opleiding geen effect voor het vervullen van vruchtbaarheidsintenties.

De omgeving

Veel mensen zullen ook rekening houden met de omgeving waarin het kind zal opgroeien als ze nadenken over het krijgen van een kind. In het bijzonder is de kwaliteit van de relatie tussen de partners van belang. Maar wat is het effect van de duur en de kwaliteit van de partnerrelatie voor het wel of niet realiseren van de vruchtbaarheidsintenties? De duur van de relatie lijkt geen invloed te hebben, maar de kwaliteit wel. Het verbaast dan ook niet dat hoe beter partners hun relatie vinden, des te eerder ze hun kinderwens vervullen.

Voor het verwezenlijken van de kinderwens is er, ook in letterlijke zin, ruimte nodig. Ook de mogelijkheid om op te groeien in een veilige en kindvriendelijke omgeving telt mee. Uit ons onderzoek blijkt dat mensen die wonen in een eengezinswoning hun kinderwens eerder vervullen dan mensen die bijvoorbeeld in een appartement wonen. Dit kan onder meer komen doordat eengezinswoningen doorgaans ruimer zijn en ook vaker te vinden in buurten die meestal rustiger, veiliger en kindvriendelijker zijn.

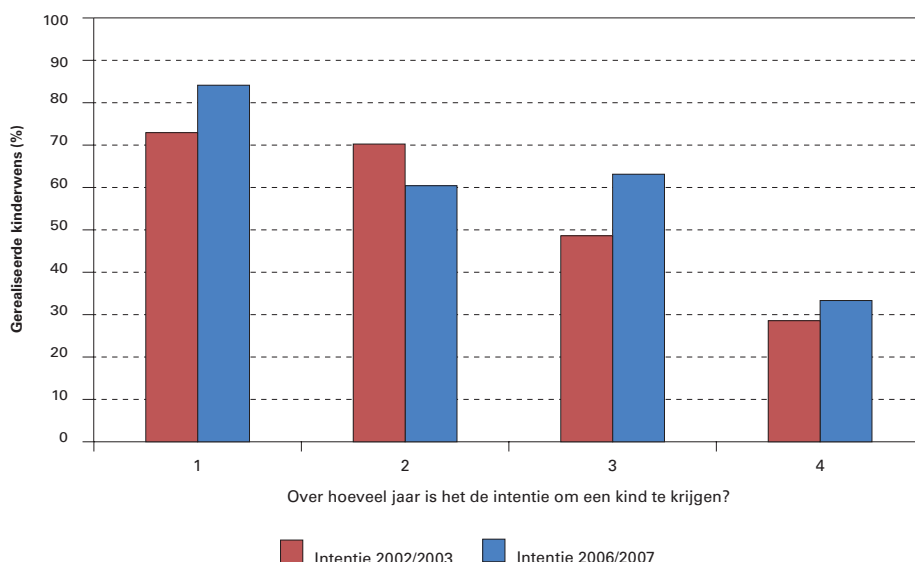
Grootouders

In het februari-nummer van Demos van vorig jaar schreef Fleur Thomése dat er aanwijzingen zijn dat de aanwezigheid van grootouders de vruchtbaarheid van koppels beïnvloedt. Onze resultaten laten zien dat alleen de aanwezigheid van de ouders van de vrouw een positief effect heeft op het realiseren van de vruchtbaarheidsintentie. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het vaak de grootouders van moederszijde zijn die meer hulp en steun bieden aan jonge ouders dan de grootouders van vaderszijde, zoals uit ander onderzoek is gebleken.

Uitstel of afstel?

Mensen die al één kind hebben verwezenlijken de plannen voor een volgend kind eerder dan mensen zonder kinderen of mensen die al twee of meer kinderen hebben. Twee kinderen lijkt voor veel mensen het ideale aantal te zijn. Ook de kwaliteit van de partnerrelatie is van belang voor het realiseren van de kinderwens. Hoe beter de relatie des te eerder worden de plannen gerealiseerd. De hoogte van de opleiding van de man lijkt eveneens een rol te spelen, als ook het nog in leven zijn van de grootouders aan moederszijde. Ten slotte speelt ook de woonomgeving een rol bij het realiseren van de kinderwens. Het niet verwezenlijken van een kinderwens binnen een bepaald tijdvak, betekent echter niet dat het krijgen van kinderen ook meteen is uitgesloten. Sommige stellen zullen langer wachten tot de omstandigheden volgens hen geschikt zijn om een kind in op te laten groeien. Zij kunnen daar-

Figuur 2. Percentage personen dat hun kinderwens heeft gerealiseerd conform hun intentie

Bron: NKPS 2012.

door hun intenties in de loop van de tijd bijstellen. Intenties zijn immers niet onveranderlijk. Aan de andere kant kunnen partners, als er (te) lang gewacht wordt, mogelijk zoveel wennen aan hun huidige leefsituatie, dat de komst van een kind dit kan verstoren. Door het (te) lange wachten zou ook toenemende onvruchtbaarheid een rol kunnen spelen. Dan kan er van uitstel, afstel komen. Van de mensen die in 2002/2003 stelden kinderen te willen krijgen binnen vier jaar had 64 procent deze intentie vier jaar later ook gerealiseerd. Van de overgebleven 36 procent die hun intentie niet realiseerde, wilde 32 procent ten tijde van de tweede NKPS-ronde vier jaar later uiteindelijk geen kinderen meer en 11 procent twijfelde nog. Vergelijkbare resultaten zijn er bij de in 2006/2007 ondervraagden gevonden: hier realiseerde 69 procent hun kinderwens. Van de overgebleven 31 procent die hun intentie niet realiseerde wilde 22 procent vier jaar later geen kinderen meer en 19 procent twijfelde nog. Maar van uitstel komt niet altijd afstel, want van de mensen die hun oorspronkelijke kinderwens (ten tijde van de eerste NKPS-ronde) in 2006/2007 nog niet gerealiseerd hadden, heeft 30 procent in 2009/2010 alsnog een kind gekregen en daarmee hun kinderwens, weliswaar later dan verwacht, toch vervuld.

S. de Bruijn, M.J.A. Hogerbrugge M.Sc., NIDI en Universiteit Utrecht, en **dr. E.M. Merz**, NIDI, e-mail: bruijnde@nidi.nl

LITERATUUR:

- Kaptijn, R., F. Thomése, T.G. van Tilburg en A.C. Liefbroer (2010), How grandparents matter: support for the cooperative breeding hypothesis in a contemporary Dutch population. *Human Nature*, 21(4), p. 393-405.
- Testa, M.R. (2007), Childbearing preferences and family issues in Europe: evidence from the Eurobarometer 2006 Survey. *Vienna Yearbook of Population Research*, p. 357-379.
- Thomése, F. (2012), Meer kinderen als opa en oma oppassen? *Demos*, 28(2), p. 1-4.

IN MEMORIAM

Harry Bronsema (1947-2012)

Op 28 december 2012 overleed onze oud-collega Harry Bronsema. Harry was vanaf 1979 tot aan zijn vervroegde pensionering in 2011 aan het NIDI verbonden. Hij maakte vanaf de eerste jaargang in 1985 tot aan zijn pensioen deel uit van de redactie van DEMOS, laatstelijk als eindredacteur. Harry drukte een groot stempel op ons bulletin. Wij gedenken "Mister DEMOS" als fijne collega in vriendschap.

10 jaar onderzoek naar familiebanden in Nederland

EVA-MARIA MERZ

De Netherlands Kinship Panel Study (NKPS) is een grootschalig onderzoek naar familiebanden in Nederland. Meer dan 9.000 respondenten, zowel Nederlanders als niet-Nederlanders, hebben meegedaan aan dit onderzoek. Zij werden herhaaldelijk ondervraagd zodat veranderingen in hun leven goed in beeld konden worden gebracht.

De eerste dataverzameling vond plaats in de periode 2002/2003. Sindsdien is er veel gebeurd in het leven van de respondenten. Van uit huis gaan en zelfstandig wonen, trouwen, kinderen krijgen, scheiden, met pensioen gaan, het verliezen van een partner of andere dierbaren tot overlijden. Al deze veranderingen en ontwikkelingen werden ook bestudeerd in de tweede en derde ronde van het onderzoek die in de perioden 2006/2007 en 2009/2010 plaatsvonden.

Grootschalig onderzoek, zoals de NKPS, waar bij respondenten in de tijd worden gevolgd is duur en tijdrovend. Maar deze investering is zeker geen weggegooid geld! Wetenschap, beleid en de samenleving hebben hun voordeel kunnen doen met de vele inzichten die het onderzoek heeft opgeleverd en die werden gerapporteerd in tal van publicaties die op basis van NKPS-gegevens tot stand zijn gekomen. Belangrijke resultaten met betrekking tot familiesolidariteit, onderlinge hulpuitwisseling, relatie- en gezinsvorming hebben hun weg gevonden in het publieke debat en hebben wetenschappers, beleidsmakers en politici aan het denken gezet, en onderzoek en beleid geïnspireerd. We doen een greep.

Veel getrouwd, weinig gescheiden

Na hun 30ste wonen bijna 6 op de 10 Nederlanders getrouwd samen, na hun 40ste is dit ruim 7 op de 10. Van alle volwassenen heeft 12 procent een officiële scheiding meegemaakt en 11 procent een 'niet-officiële' scheiding (het uit elkaar gaan van samenwoners). Niet meer dan 3 procent van de Nederlanders heeft kinderen bij twee of meer partners. Nederland onderscheidt

zich daarmee van landen als de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, waar het percentage echtscheidingen veel hoger ligt.

Veel en goed contact tussen ouders en kinderen

Van alle ouder-kindrelaties onder volwassenen is in meer dan de helft van de gevallen sprake van wekelijks persoonlijk contact. Nog eens 30 procent ziet elkaar maandelijks. De overgrote meerderheid (81 procent) van de kinderen vindt de onderlinge contacten 'goed' tot 'zeer goed'. Echter, echtscheidingen zijn slecht voor de contacten. Bijna een kwart van de gescheiden vaders met een nieuwe partner ziet zijn kind(eren) niet meer.

Familie springt bij

De helft van alle ouders en kinderen helpt elkaar op verschillende manieren. Zo'n 40 procent van de kinderen helpt vader en/of moeder in de huishouding. Deze steun is onvoorwaardelijk; 'voor wat hoort wat' speelt geen rol tussen ouders en kinderen. Meer dan de helft van de kinderen zegt dat hun ouders bijspringen bij het opvangen van de derde generatie: de (klein)kinderen. Broers en zussen helpen elkaar minder.

Weinig verschil in familierelaties van autochtonen en allochtonen

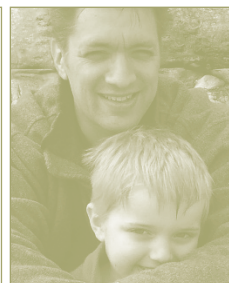
Nederlanders, Turken, Marokkanen, Antillianen en Surinamers verschillen maar weinig van elkaar als het gaat om zaken als emotionele steun en hulpuitwisseling. In alle groepen hecht de meerderheid van ouders en kinderen aan nauwe banden en zijn er maar weinig gevallen waar weinig of geen steun en hulp uitgewisseld worden.

Ouder-kindrelaties bepalen kinderwens in volgende generatie

Jong volwassenen die een goede band met hun eigen ouders en hun familie hebben en wier ouders niet gescheiden zijn hebben grotere intenties tot krijgen van eigen kinderen dan jong volwassenen met minder goede familiebanden.

Dit is maar een greep uit de vele NKPS-resultaten. Meer informatie is te vinden op www.nkps.nl. Daar staat ook een overzicht van wetenschappelijke publicaties en artikelen in de media die gebruik hebben gemaakt van NKPS-data. Ook voor toekomstig onderzoek zullen de NKPS-gegevens een belangrijke bron van informatie over familierelaties in Nederland blijven.

DEMOS verschijnt 10 x per jaar en wil de kennis en meningsvorming over bevolkingsvraagstukken bevorderen.

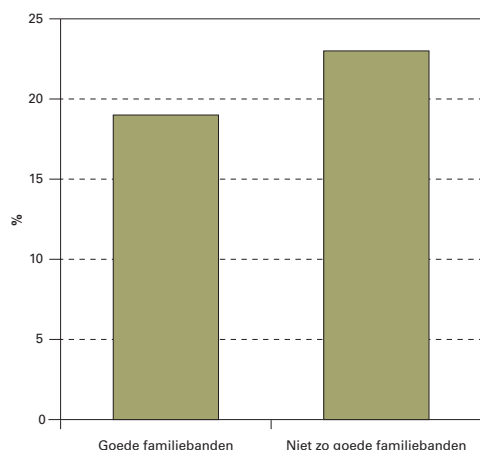
Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen met bronvermelding wordt op prijs gesteld. Graag ontvangt de redactie een bewijsexemplaar.

Het NIDI is een instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Het NIDI houdt zich bezig met onderzoek naar bevolkingsvraagstukken.

colofon

DEMOS	is een uitgave van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).
Redactie	Nico van Nimwegen, hoofdredacteur Harry van Dalen, redacteur Pater Ekamper, (web)redacteur
Adres	NIDI/DEMOS Postbus 11650 2502 AR 's-Gravenhage
Telefoon	(070) 356 52 00
E-mail	demos@nidi.nl
Internet	demos.nidi.nl / www.nidi.nl
Abonnementen	gratis
Basisontwerp	Harmine Louwé
Druk	www.nadorpdruk.nl

Jongvolwassenen zonder kinderen met geen kinderwens (%) naar goede en niet zo goede familiebanden

BEDANKT NKPS-RESPONDENTEN!

Het NKPS-onderzoeksteam wil alle respondenten hartelijk bedanken die in de afgelopen 10 jaar steeds weer de moeite hebben genomen om ons te vertellen over hun familiesituatie, levensloop, werk- en woongeschiedenis. Zonder uw medewerking had ons onderzoek niet plaats kunnen vinden en hadden onderzoekers, beleidsmakers en politici veel minder geweten over het belang, de kracht en de aard van familierelaties.